

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента – доктора юридичних наук, професора
Собакаря Андрія Олексійовича
на дисертацію

Мамедової Ельміри Алгаламівни
«Адміністративно-правові засади забезпечення кібербезпеки
патрульної поліції в Україні», подану на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

У сучасних умовах широкого використання всесвітньої мережі Інтернет виникає необхідність розгляду адміністративно-правового аспекту забезпечення кібернетичної безпеки в органах Національної поліції України. Розуміння терміну «кібербезпека» в науковій спільноті наразі є різноманітним, відсутній загальновизнаний підхід до його визначення. Для ефективної протидії кібератакам потрібні спільні зусилля держави, міжнародної спільноти та громадян. На сьогодні проблема кібернетичної безпеки в Україні вирішується різними відомствами, які ведуть статистику та приймають заходи забезпечення безпеки, але їхні дії охоплюють лише окремі, підвідомчі їм, сфери відповідальності. Державна політика у справі кібернетичної безпеки Національної поліції України та її підрозділів потребує ґрунтовного дослідження, виявлення недоліків та пошуку шляхів їх виправлення.

Патрульна поліція в реалізації своїх повноважень має доступ до баз даних Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України та інших державних органів. Вона також здійснює інформаційний пошук, аналітичну роботу та обробку персональних даних та іншої інформації з обмеженим доступом в рамках своїх повноважень, які визначені законодавством. Проте, станом на сьогодні в Україні відсутні праці вчених, присвячені дослідженню адміністративно-правових засад забезпечення кібербезпеки патрульної поліції. З урахуванням останніх масових кібератак на інформаційні ресурси правоохоронних органів слід засвідчити своєчасність та актуальність дисертації Е.А. Мамедової.

В межах дисертаційного дослідження Е.А. Мамедовою здійснено

актуальне наукове узагальнення теоретичних підходів та практичних проблем, пов'язаних із адміністративно-правовими засадами забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні, а також виокремлено напрями удосконалення чинного законодавства в досліджуваній сфері та запропоновано ряд заходів організаційного і правового характеру задля мінімізації реалізації кіберзагроз в діяльності патрульних поліцейських.

Здійснюючи оцінку наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача слід відмітити, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним, відповідає заявленій меті та поставленим завданням у роботі.

На виконання задач дослідження в межах дисертації було з'ясовано особливості кібернетичної безпеки патрульної поліції як адміністративно-правової категорії; проаналізовано стан наукової розробленості питання забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні; охарактеризовано становлення та сучасне правове регулювання кібербезпеки патрульної поліції в Україні; з'ясовано поняття, зміст політики кібербезпеки патрульної поліції та механізму її забезпечення; визначено та охарактеризовано елементи механізму адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки патрульної поліції; досліджено особливості адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки за окремими напрямами роботи патрульної поліції; висвітлено іноземний досвід в сфері забезпечення кібербезпеки поліції; запропоновано шляхи удосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення кібербезпеки патрульної поліції України.

Заслугує на схвалення ґрунтовний аналіз достатньої кількості джерел літератури із широким охопленням вітчизняних нормативно-правових та програмних документів, міжнародних нормативно-правових актів, законодавства іноземних держав, матеріалів судової практики, роз'яснень профільних органів виконавчої влади, доробків вчених, які спеціалізуються на розробці відповідних напрямків адміністративного та інформаційного права. Джерельну базу дослідження становлять 343 вітчизняні і зарубіжні наукові праці та нормативно-правові акти.

Слід відміти належну емпіричну базу дослідження, яку складають статистичні дані, розміщені на сайтах органів публічної адміністрації, рішення судів про притягнення до адміністративної відповідальності за порушення інформаційного законодавства, відомості на офіційних веб-сайтах суб'єктів публічної адміністрації, результати опитувань 231 працівника патрульної поліції.

Про достатній рівень оволодіння методологією наукового дослідження для виконання поставлених завдань свідчить використання таких методів як діалектичний метод пізнання, що дозволило дослідити процес становлення теоретичних підходів до розуміння правового регулювання кібербезпеки Національної поліції, розвитку національного законодавства та становлення принципів регулювання кіберпростору патрульної поліції. Логіко-семантичний аналіз авторка використала для виокремлення ознаки, зміст та особливості ключових понять, що використовуються у дисертації. Системно-структурний підхід було застосовано для конкретизації елементів механізму адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки патрульної поліції. За допомогою порівняльно-правового методу було досліджено наукові джерела, що висвітлюють особливості зарубіжного досвіду забезпечення кібербезпеки поліції, підготовку працівників поліції у цій сфері, визначено перспективні напрями їх використання у вітчизняній практиці. Методи аналізу і синтезу дозволили Е.А. Мамедовій виявити основні проблеми та тенденції у сфері реалізації адміністративно-правових засад кібербезпеки патрульної поліції (с. 24-25).

З урахуванням зазначеного, слід констатувати засвоєння авторкою на достатньому рівні методології наукової діяльності, що забезпечило виконання поставлених задач та досягнення мети дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому засвідчила, що структура рукопису дисертації, запропонована Е.А. Мамедовою, є цілком обґрунтованою і відповідає класичному науковому підходу. Вдало сформульовано мету та задачі дослідження, сформульовані об'єкт і предмет

дослідження відповідають темі дисертаційної роботи. Обраний спосіб структуризації дисертаційної роботи дозволяє змістовно й послідовно розглянути проблемні та дискусійні питання і завдання, визначені автором.

Перший розділ роботи присвячено здійсненню адміністративно-правової характеристики кібербезпеки патрульної поліції України. В його межах розкрито поняття та зміст кібербезпеки як адміністративно-правової категорії, стан наукової розробленості питання забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні та здійснено аналіз становлення та сучасний стан правового регулювання забезпечення кібернетичної безпеки патрульної поліції в Україні.

До положень, які заслуговують на увагу в цьому розділі слід віднести з'ясування авторкою стану розуміння патрульними поліцейськими поняття «кібербезпека», що дало змогу авторці виявити розбіжності, причини відсутності одностайності думок патрульних поліцейських з цього питання та запропонувати авторське визначення кібербезпеки патрульної поліції (с. 40-41). Авторка також намагалась провести систематизацію наукових досліджень, у яких були зроблені висновки, що стали підґрунтям для її дисертації. Так нею було виокремлено групи досліджень, предметами наукового пошуку яких були: 1) кібербезпека як об'єкту адміністративно-правового регулювання (с. 46-51); 2) інформаційне забезпечення та кібербезпека в правоохоронній сфері та особливості її правового регулювання (с. 52-58); 3) правове регулювання, досвід забезпечення кібербезпеки в інших країнах, міжнародно-правові аспекти різних підходів щодо забезпечення кібербезпеки (с. 59-60); 4) адміністративно-правовий статус патрульної поліції України, її діяльність, функції та повноваження (61-64); 5) питання щодо інформаційного забезпечення діяльності Національної поліції України (с. 65-69). Водночас, авторка не достатньо представила результати узагальнення проаналізованих нею робіт вчених зазначеними групами у вступі та у висновках дисертації.

В межах другого розділу роботи розкрито зміст механізму

адміністративно-правового забезпечення кібернетичної безпеки патрульної поліції України, який включає політику кібербезпеки патрульної поліції, систему органів її реалізації, ідентифіковані загрози кібербезпеці, цілі, методи, принципи, форми та способи забезпечення цього виду безпеки, а також особливості адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки за окремими напрямками роботи патрульної поліції в Україні. Слід відмітити намагання дисертантки розкрити зміст державної політики щодо кібербезпеки Національної поліції України та патрульної поліції через її зв'язок з векторами розвитку кіберпростору у світі, міжнародними зобов'язаннями та стратегіями розвитку України, історичними аспектами правового регулювання суспільних відносин у інформаційній сфері. Авторка робить спроби сформулювати місію, мету, цілі, засади державної політики кібербезпеки загалом (с. 91-92), а також визначити її вплив на забезпечення кібербезпеки поліції в Україні (с. 94-95).

Новим є підхід авторки до виокремлення такої засади адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки патрульної поліції як принцип прозорості, згідно з яким рішення (заходи) органів Національної поліції щодо забезпечення кібербезпеки мають бути належно обґрунтовані та повідомлені суб'єктам, яких вони стосуються, до набрання ними чинності (с. 103-104). Зроблені висновки авторка обґрунтовує вимогами чинного законодавства та результатами опитування патрульних поліцейських, що свідчать про низький рівень їх поінформованості у цьому питанні.

Заслуговує на увагу також узагальнення випадків порушення правил використання персональних даних в роботі патрульних поліцейських, виявлення кіберзагроз у цьому аспекті роботи поліції. Обґрунтовано необхідність конкретизації правил використання персональних даних в роботі патрульних поліцейських результатами опитування, проведеного автором, згідно з яким патрульні поліцейські вважають, що персональні дані громадян складають основу наповнення баз даних, які вони використовують у роботі. Автором вперше на монографічному рівні підняті питання

кібернетичних ризиків не належного використання відеореєстраторів та зроблених за їх допомогою відеозаписів, передання цієї інформації незахищеними каналами зв'язку, висвітлення у соціальних мережах та інших загальнодоступних інтернет-ресурсах, що може порушувати законодавство про захист персональних даних (с. 107-109).

В третьому розділі роботи авторкою проаналізовано іноземний досвід забезпечення кібербезпеки поліції та досліджено шляхи удосконалення організаційно-правових засад забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні. У цьому підрозділі авторка досліджувала як глобальні проблеми забезпечення кібербезпеки у світі та реалізації кіберполітики, наприклад в таких країнах як Литва, Естонія, Німеччина, Польща, Франція, так і локальні питання участі поліції у цій сфері. Їй вдалося за досвідом інших країн виокремити такі перспективні напрями удосконалення організаційно-правових засад забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні як обґрунтування віднесення інформаційних ресурсів поліції до критичної інформаційної інфраструктури (с. 151-152), включення до навчальних програм підготовки патрульних поліцейських навчальної дисципліни «кібербезпека», проведення періодичних тренінгів та наукових досліджень з цього питання (с. 154-156); посилення ролі внутрішніх статутів патрульної поліції задля забезпечення підвищення рівня законності в їх діяльності, у тому числі у сфері кібербезпеки. Зазначені висновки до підрозділу 3.1 знайшли логічне продовження у зроблених автором пропозиції щодо внесення змін до Законів України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» та Кодексу України про адміністративні правопорушення, положення яких вона детально висвітлила у підрозділі 3.2. дисертації.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів, при ознайомленні з дисертацією здобувачки, а також з її публікаціями за темою дослідження, не викликає сумніву. Кожний розділ дисертації завершується

достатньо узагальненими висновками, що розкривають основні наукові досягнення, що на думку авторки заслуговують на увагу (с. 81-83, 132-135, 189-193).

У результаті проведеного дослідження Е.А. Мамедовою наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової задачі, що полягає у визначенні теоретичних положень, що визначають зміст адміністративно-правових засад забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні, а також сформульовано рекомендації та пропозиції щодо їх удосконалення.

Достатній рівень наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечений застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; використанням сучасних досягнень юридичної науки та широкої джерельної бази дослідження; системним аналізом практики застосування з досліджуваної проблематики та вивченням думки 231 працівника патрульної поліції щодо стану забезпечення кібербезпеки в їх підрозділах; здійсненням публікації наукових статей у 6 фахових виданнях, одних науково-практичних рекомендаціях, підготовлених у співавторстві, та апробації основних ідей дослідження на 10 науково-практичних заходах.

Водночас при викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів, зустрічаються невдалі фрази та формулювання, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

У цілому, при визнанні належного науково-теоретичного рівня роботи Мамедової Е.А. та її практичної важливості, слід зауважити, що це не виключає наявності критичних зауважень щодо окремих висновків та пропозицій автора, зокрема, таких, як:

1. У підрозділі 1.3 дисертації на сторінках 73, 79, 85 авторка піднімає

питання важливості такого поняття як «кіберпростір», описує його загальні ознаки та значення для забезпечення кібербезпеки країни. Водночас, авторка не достатньо приділяє уваги виокремленню особливостей та елементів кіберпростору патрульної поліції. Необхідно було б у роботі висловити авторську позицію щодо співвідношення понять кіберпростір, інформаційна інфраструктура, інформаційні мережі, бази даних та інформаційні відносини патрульної поліції.

2. Авторкою не запропоновано систематизації засобів забезпечення кібербезпеки патрульної поліції, хоча загалом у роботі описано їх види, порядок застосування та наведені приклади реалізації за окремими напрямами. Виокремлення груп засобів забезпечення кібербезпеки патрульної поліції, комплексів їх поєднання та алгоритмів застосування при виникненні різних видів кіберзагроз в роботі патрульної поліції дозволило б підвищити рівень наукового обґрунтування зроблених у роботі висновків та продемонструвало б глибоке розуміння автором предмету дослідження.

3. У тексті дисертації та при формулюванні висновків Е.А. Мамедовою використано не весь потенціал проведеного нею анкетування працівників патрульної поліції. Так, наприклад, поза увагою авторки залишились питання пов'язані із програмними додатками, що використовують патрульні поліцейські для обміну даними та правила їх використання із дотриманням засад кібербезпеки; взаємодія патрульних із підрозділами та посадовими особами при усуненні недоліків в роботі технічних приладів; розгляд звернень громадян з питань порушення патрульною поліцією їх прав у віртуальному просторі чи правил використання персональних даних; очікування патрульних від наповнення та якості роботи баз даних, якими вони користуються при виконання службових обов'язків. Ґрунтовніше використання цих результатів проведеного анкетування дозволило б здобувачці розширити перелік зроблених нею пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення кібербезпеки патрульної поліції.

4. У підрозділі 2.2 дисертації «Механізм адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки патрульної поліції та його елементи» авторка визначила механізм адміністративно-правового регулювання кібербезпеки патрульної поліції та його елементи, проте достатньо поверхнево описала зміст цих елементів. Здобувачці треба було більше приділити увагу розкриттю змісту елементів механізму адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки патрульної поліції та проілюструвати їх реалізацію за напрямками роботи патрульної поліції.

5. Дисертанткою запропоновано напрями удосконалення організаційно-правового регулювання використання відеореєстраторів, бодикамер, інформаційних ресурсів МВС України та соціальних мереж в роботі патрульної поліції із дотриманням засад кібербезпеки. Так А.Е. Мамедова запропонувала розширювати співпрацю патрульної поліції з іншими підрозділами Національної поліції, правоохоронними органами та зацікавленими сторонами в боротьбі зі злочинами у сфері технологій (с. 129-130; 188-189), проте не конкретизувала цей список. Також авторкою не достатньо приділено уваги можливостям залучення підрозділів кіберполіції до надання допомоги в питанні [проведення тренінгів з питань кібербезпеки для патрульних поліцейських та напрацювання алгоритмів недопущення чи мінімізації кіберзагроз в роботі патрульних поліцейських.

Незважаючи на наведені зауваження, ознайомлення з дисертацією Е.А. Мамедової дає підстави для її позитивної оцінки, а зауваження не знижують наукової цінності дослідження, мотивують та спрямовують подальшу наукову розробку обраного здобувачкою напрямку наукового пошуку та мають потенціал для використання в навчальному процесі, нормотворчій діяльності та практичній роботі патрульних поліцейських.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Мамедової Ельміри Алгаламівни «Адміністративно-правові засади забезпечення кібербезпеки патрульної поліції в Україні», являє собою закінчену науково-дослідну працю, що

відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Е.А. Мамедової є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну значущість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Рецензент –

**завідувач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Андрій СОБАКАРЬ

Підпис засвідчую:

**Перший проректор Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
Заслужений діяч науки і техніки України,
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮНІН

